

последние годы наиболее интенсивно увеличивается среднегодовая и среднемесячная за вегетационный период температура воздуха, количество осадков, уменьшается относительная влажность воздуха, отмечается резкое увеличение объемов санитарных (выборочных и сплошных), а также лесовосстановительных рубок.

Изменение климата, климатические показатели, санитарные рубки, солнечная активность.

Regularities of changes of the main climate indices during the 50 years period in the Western Forest Steppe are given. During the last period the growing season average annual and monthly temperature and rainfall intensively increases, the relative air humidity decreases. Sanitation and regeneration felling volume dramatic increase is observed.

Climate changes, sanitation felling, climate indices, solar activity.

УДК 630*24:630*17:582.475.4 (477.41)

ПРИРОДНЕ ЗРІДЖЕННЯ У СОСНОВИХ МОЛОДНЯКАХ ПРИРОДНОГО ПОХОДЖЕННЯ КИЇВСЬКОГО ПОЛІССЯ

В.В. Левченко, кандидат сільськогосподарських наук

Наведено результати дослідження кількісних і якісних змін у сосновому молодняку природного походження в умовах свіжого субору Київського Полісся.

Природне поновлення лісу, природне зрідження, молодняк, сосна звичайна.

За умови природного насіннєвого поновлення лісу молоде покоління генетично і екологічно краще відповідає конкретним лісорослинним умовам: клімату, ґрунту [2]. Природне поновлення лісу повинно використовуватися нами як метод, що дозволяє скоротити оборот рубки та обійтися меншими трудовими і фінансовими витратами для вирощування лісових насаджень.

Насіннєношення (плодоношення) дерев у деревостані, проростання насіння і поява сходів, розвиток самосіву і підросту є необхідними етапами природного насіннєвого лісопоновлення, яке закінчується змиканням крон молодого деревостану та формуванням його намету.

Для лісу характерне природне зменшення кількості дерев з віком, так зване природне зрідження, якому передують диференціація дерев за їх розмірами. Ці явища підлягають під дію законів виживання найбільш пристосованих деревних рослин до умов їх існування. Отже, у лісі спостеріга-

ється певна динаміка, яка відображує у часі кількісні та якісні зміни, що притаманні певним етапам його життя.

Мета дослідження – вивчення кількісних і якісних змін у соснових молодняках природного походження Київського Полісся.

Матеріали та методика дослідження. Закладання пробної площі та визначення лісівничо-таксаційних показників проводилося за загальноприйнятими у лісовій таксації і лісівництві методиками [4]. За якістю дерева поділяли на здорові, сумнівні, сухі [3].

Результати дослідження. Дослідження кількісних і якісних змін проводили у сосновому молодняку природного походження Дзвінківського лісництва ВП НУБіП України „Боярська ЛДС” (табл. 1).

1. Лісівничо-таксаційна характеристика соснового деревостану

Лісництво, квартал, виділ	Склад	Вік, роки	Тип лісу	Повнота	Бонітет	Середні		Запас, м ³ /га
						висота, м	діаметр, см	
Дзвінківське, 78, 9	10Сз+Ос, Бп, Лпс	14	В ₂ ДС	1,2	I ^a	7,6	6,2	130

Природне поновлення сосни звичайної на даній ділянці відбулося навесні 1998 року від стіни стиглого соснового деревостану після проведення суцільнолісосічної рубки. Навесні цього ж року, на зрубі відбулася низова пожежа.

Відомо, що на обпаленій поверхні ґрунту, порівняно з необпаленою відмічається у 3–4 рази більше поновлення хвойних порід [1]. Отже, після проходження пожежі на даній ділянці було створено сприятливі умови для природного поновлення лісу.

Кількість природного лісопоновлення на цій ділянці у 1999 р. становила 46,9 тис. шт/га. У 2012 р. ця кількість становила 9,2 тис. шт/га, серед яких переважали здорові екземпляри сосни звичайної 59,8 % (табл. 2).

2. Якісна характеристика соснового деревостану природного походження

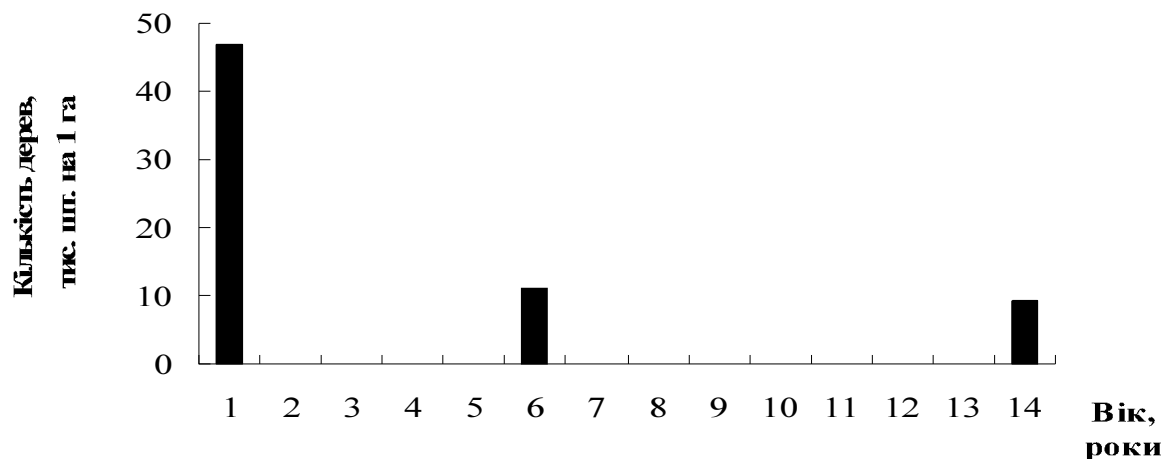
Якісний стан	Кількість дерев	
	тис. шт/га	%
Здорові	5,5	59,8
Сумнівні	0,8	8,7
Сухі	2,9	31,5
Всього	9,2	100,0

З метою вивчення природного зрідження у сосновому молодняку, рубок догляду не проводили, тому деревостан знаходиться у перегущеному стані, на що вказує його повнота – 1,2 та високий відсоток наявності сумнівних і сухих дерев – 40,2 %.

Відомо, що, за відсутності заходів щодо формування лісового насадження, процеси в ньому відбуваються відповідно до дії закону смертнос-

ті, який полягає у виживанні більш пристосованих деревних рослин до конкретних умов довкілля і відпаду менш пристосованих. Це неминучий загальний і закономірний процес, який відображує закон природного відбору.

Процес природного зрідження у сосновому молодняку природного походження з віком має такий вигляд (див. рисунок).

Природне зрідження у сосновому деревостані природного походження з віком

За 14 років існування соснового молодняку в результаті природного зрідження відпало 80,4 % дерев від початкової їх кількості на ділянці. У соснових молодняках штучного походження у віці 14 років цей відпад не перевищує 30 %.

При штучному лісопоновленні відбирається насіння з кращими показниками якості, а для садіння на постійне місце відбираються тільки стандартні рослини. За молодими культурами здійснюється постійний догляд, який забезпечує їх успішний ріст та відсутність конкуренції з боку іншої рослинності. Все це змінює характер розподілу дерев у насадженні і розтягує процес природного зрідження на більш довготривалий термін [2].

Висновки

У соснових молодняках природного походження в умовах свіжого субору Київського Полісся:

- наявність сумнівних і сухих дерев перевищує 40 %;
- кількості здорових дерев сосни звичайної вистачає для подальшого формування деревостану рубками догляду;
- унаслідок природного зрідження відпадає більше 80 % дерев від початкової їх кількості;
- процес природного зрідження відбувається інтенсивніше, ніж у соснових молодняках штучного походження.

Список літератури

1. Горшенин Н.М. Лесоводство : учебник / Н.М. Горшенин, А.И. Швиденко. – Львов : Вища школа, 1977. – 304 с.
2. Свириденко В.Є. Лісівництво : підручник / В.Є. Свириденко, О.Г. Бабіч, Л.С. Киричок. – К. : Арістей, 2004. – 544 с.
3. Побединский А.В. Изучение лесовосстановительных процессов / А.В. Побединский. – М. : Наука, 1966. – 64 с.
4. Практичний посібник по закладці тренувальних пробних площ, а також пробних площ на рубках догляду. – Ірпінь : Укрдержліспроект, 1994. – 44 с.

Представлены результаты исследования количественных и качественных изменений в сосновом молодняке естественного происхождения в условиях свежей субори Киевского Полесья.

Естественное возобновление леса, естественное изреживание, молодняк, сосна обыкновенная.

The results of research of quantitative and qualitative changes in the Scotch pine stand of natural origin growing on fresh subor site in the Kyiv Polissia region presented in the paper.

Natural regeneration of forest, reduction of trees number, young stands, Scotch pine.

УДК: 630*232:582.632

БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ ЗБУДНИКІВ СТОВБУРОВИХ ГНИЛЕЙ У ДУБОВИХ НАСАДЖЕННЯХ (НА ПРИКЛАДІ ДП «БЕРЕЗНІВСЬКЕ ЛГ»)

Н.В. Максимчук, кандидат сільськогосподарських наук

З'ясовано особливості поширення збудників стовбурових гнилей, їх видовий склад та шкодочинність. Встановлено, що поширення дереворуйнівних грибів практично не залежить від таксаційних показників насадження. Осередки патогенів формуються за сприятливих умов для їхнього розселення, що пов'язано, значною мірою, з антропогенними та несприятливими абіотичними чинниками.

Дереворуйнівні гриби, гниль деревини, поширеність, шкодочинність.

Гриби в лісових біоценозах сприяють посиленню кругообігу мінеральних речовин та енергії, розкладаючи природні залишки і перетворюючи органічні речовини в мінеральні, які потім використовують для живлення зелені рослини, що відчутно впливає на життєздатність і життєдіяльність